

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРАНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

У статті аналізується професійна культура магістранта економічного напрямку як культура особистості з точки зору акмеологічного (цілісне, особливе новоутворення, що регулює і прогнозує саморозвиток особистісно і професійно важливих якостей економістів), психологічного (комплекс психологічних характеристик фахівця, що зумовлюють ефективність і результативність його професійної діяльності) та особистісного (цілісна, сутнісна інтегральна характеристика особистості майбутнього економіста, що є умовою ефективної професійної діяльності й метою професійного самовдосконалення) підходів до її вивчення.

Ключові слова: професійна культура, магістрант, професійні навички, економічний напрям, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Становлення «цивілізованої» професійної культури українського суспільства, яке знаходиться нині в стадії економічного, соціально-політичного і духовного катарсису, є одним з найважливіших практичних і теоретичних завдань. Дослідження етичної регуляції економічної діяльності розглядається як одна з важливих передумов формування та ефективної реалізації економічної стратегії української держави, політики розвитку національного підприємництва. На рівні державного управління прийнято ряд постанов і рішень, спрямованих на регуляцію ринкових стосунків у суспільстві, але їх виконання гальмується негативними проявами сьогодення: корупцією, фінансовими махінаціями, спекулятивною діяльністю і численними порушеннями існуючого законодавства. Ось чому, на думку Гутніної Т. О., встановлення моральних механізмів професійної культури управління економічною діяльністю установ та організацій, є винятково важливим вузловим елементом сучасної системи соціального пізнання і суспільного перетворення.

Досліджуючи поняття «професійна культура» через призму підготовки магістрантів економічного профілю в сучасному її розумінні – це феномен складної структури, визначення якої потребують теорія і практика вищої школи, оскільки з неї має виходити організація навчально-виховного процесу, формування і розвиток загальної культури студентів, їх професійна підготовка та становлення як фахівця-професіонала. Дослідження даного питання відображено у працях Андрущенко В., Гончаренка С., Зязюна І., Кременя В., Ничкало Н., Орлової В., Сисоєвої С. та інших.

Метою статті є аналіз сутності професійної культури, її ролі у проблемі професіоналізму майбутнього фахівця економічного напрямку, що важливо з позицій логіки суспільного розвитку і організації професійної освіти.

Результати теоретичного дослідження. Дефініція «професійна культура» складна, неоднозначна та багатогранна. Як відомо, в науці існує незлічима кількість визначень поняття «культура», жодне з яких на сьогоднішній день не стало загальноприйнятим.

Наприклад, Розов А. підкреслює значення освіти у розвитку культури. На його думку, набути освіти («освітитися») означає зрозуміти інших, себе, смисл життя, свою відповідальність перед життям, перед культурою [7]. Отже, для людини, яка розвивається, культура являє собою і безпосередню форму існування (життя, спілкування), і підставу для самоствердження, для свідомого самовдосконалення.

Звернувшись до праць Біблера В., можна позиціонувати культуру як форму одночасного буття і спілкування людей різних – минулих, сучасних і майбутніх – культур, формою діалогу і взаємопородження цих культур, а також цілісне буття людини, визначене як феномен самоспрямованості [2].

«Культура є стиль життя, і в цьому стилі вона є творчість самого життя, але не несвідоме, а усвідомлене; культура визначається рівнем людської самосвідомості, вона є розповіддю про зростання нашого «Я», вона індивідуальна й універсальна одночасно», – зауважує Білий А. [1].

Проводячи паралель між наведеними думками, підкреслимо, що спільним є те, що культура людини позиціонується як комплекс якостей, які людина виробила в собі власними зусиллями, і вона є проявом людської самосвідомості. Одним із таких явищ є професійна культура, фундамент якої закладаються у людини під час навчання, у період підготовки до фахової діяльності та професійного еволюціонування.

Вивчаючи думку педагогів щодо культури професійної діяльності, професійного становлення особистості, фахової майстерності іноді побутує тлумачення, що професійна культура – це ступінь розвитку здібностей, знань, умінь, навичок особистості в конкретній сфері діяльності та її результатах,

тобто вона є «відображенням діяльності людини», «процесом розвитку цілісної особистісної культури», характеристикою «рівня компетентності фахівця та ставлення його до праці та себе як суб'єкта праці». У цьому контексті ми погоджуємося із думкою Орлова В., який вважає, що дані твердження обмежують зміст поняття лише компетентністю фахівця, а тому вчений пропонує термін «компетентність» замінити на «професіоналізм», тобто якість, яка поєднує в собі компетентність і оцінні ставлення особистості до різних аспектів професійної діяльності, а також цілу структуру соціальних, професійних, морально-мотиваційних компонентів [6].

Соціальний компонент відображає комунікативні вміння (вміння працювати в колективі), професійний – характеризується компетентністю, високим рівнем організації праці. Морально-мотиваційний компонент проявляється у ставленні до професійної діяльності, сумлінності, потребі у самовдосконаленні [6].

«Професійна школа, – зазначає Зязюн І., – готує випускника до різнобічної творчої діяльності: професійної, соціально-культурної; закладає не просто конкретні знання певного діапазону й обсягу, а фундамент соціальної ініціативи, здатності працювати з людиною і для людини» [4].

Отже, професійна культура повинна розглядатися як інтегральний показник діяльності фахівця. Вона забезпечується єдністю та взаємодією всіх її чинників, зокрема такими, як: тезаурус і кругозір (характеристика пізнавальної здатності та інтелектуального потенціалу), вміння і здібності (предметно-практичний досвід особистості), діапазон інтересів (рівень духовних ідеалів), світогляд (як соціальна спрямованість особистісної культури), норми і методи діяльності (регулятор вчинків і дій), культура почуттів (уособлення гуманістичної спрямованості спілкування, що визначає естетичну насиченість поведінки і діяльності). Професійний розвиток особи невіддільний від особистісного. В його основі – принцип саморозвитку, спроможність перетворювати власну життєдіяльність у форму індивідуальної особистісної творчої самореалізації [3].

Результати наших *фундаментальних* досліджень дозволяють доповнити запропоновану Власюк О. модель професійної культури фахівця, основу якої, на її думку складає упорядкована сукупність знань, умінь і навичок у сфері діяльності, для якої і здійснюється підготовка фахівця, а також його професійно значущих особистісних якостей.

Досягнення мети, завдань формування професійної культури магістрантів економічного профілю базуються на загальних психолого-педагогічних принципах дидактики і виховання, зокрема:

- науковості – побудова процесу формування професійної культури у магістранті-економістів на об'єктивно-істинних знаннях, вивчення найбільш вагомих наукових досягнень у професійній галузі, здобуття наукових знань, які створюють передумови для самовизначення студентів у відповідності з їх здібностями, інтересами, потребами;
- природовідповідності – врахування в роботі психолого-педагогічних, індивідуально-типологічних особливостей особистості, багатогранної цілісної природи людини;
- культуровідповідності – органічний зв'язок з історією народу, його мовою, культурою, культурними традиціями, звичаями, обрядами, народним мистецтвом, ремеслами і промислами, забезпеченні духовної єдності, наступності і спадковості поколінь;
- гуманізації – можливість поставити особистість магістранта в центр уваги вищого навчального закладу, забезпечити умови для його творчого розвитку та активності;
- демократизації – співпраця, співтворчість педагога і студента, віра в його творчі сили, повага до суверенітету особистості;
- інтегрованості – єдність педагогічних вимог вищого навчального закладу, сім'ї та суспільства;
- пріоритету проблемно-розвивальної і творчої діяльності – забезпечення розвитку інтелектуальної, емоційно-вольової та духовної сфер особистості;
- сенситивності – врахування найбільш сприятливих періодів розвитку особистості для сприймання певного навчального матеріалу;
- психологізації педагогічного процесу вищого навчального закладу – оволодіння кожним викладачем технологією діагностики і психодіагностики професійної культури особистості студента, корекції навчально-виховного процесу [5].

Поєднання всіх принципів у структурно-логічній побудові процесу формування професійної культури майбутнього

Висновки та перспективи подальших досліджень. На сучасному етапі суспільно-політичного розвитку України система професійної освіти зазнає докорінних змін, із якими пов'язані нові пріоритети якості підготовки конкурентоздатних і творчих фахівців економічного профілю, рівень освіченості та культури яких набуває вирішального значення для економічного і соціального зростання країни.

Тому професійний рівень фахівців-економістів має відповідати науковим, культурним, інформаційним, технологічним та моральним запитам сьогодення, що відображається у високому рівні їх професійної культури, володінні інноваційними методами управління і здатності до вирішення складних економічних та соціально-політичних проблем. Під професійною культурою ми розуміємо вищий рівень професійної діяльності, сформованої в результаті оволодіння студентами професійно значущими знаннями, вміннями і навичками, врахування їх потреб в постійному творчому вдосконаленні. Причому

особистість студентів розглядається як суб'єкт розвитку професійного самовизначення і характеризується активною позицією, тобто прагненням до творчої діяльності, самовираженням у професійній діяльності, спрямованістю переконань, інтересів, відношенням до засвоєваних знань і умінь, соціальних норм і цінностей, рівнем моральної й естетичної культури, розвитком самосвідомості, баченням своїх здібностей та особливостей характеру. У професійній культурі знаходить своє відображення не лише рівень розвитку загальної культури студентів, їх професійної підготовки та професійного становлення фахівця, а й ступінь удосконалення діяльності економіста як управлінця з високою управлінською культурою, спроможного стати творчим суб'єктом управлінської діяльності. У зв'язку з чим виникає потреба створення необхідних умов для професійної підготовки конкурентоспроможного на ринку праці фахівця-економіста, здатного свідомо та ефективно функціонувати в умовах постійного оновлення всіх ланок управління.

Подальші розвідки будуть спрямовані на визначення педагогічних умов ефективного формування професійної культури і особистісного розвитку магістрантів економічного профілю.

Використані джерела

1. Белый А. Пути культуры / А. Белый // Вопросы педагогики. – 1991. – №11. – С. 91–95.
2. Библер В. От наукоучения – к логике культуры / В. Библер. – М. : По-литиздат, 1991. – 413 с.
3. Власюк О. Структура професійної культури сучасного фахівця / О. Власюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Психологія і педагогіка. – 2008. – Вип. 11. – С. 29-34.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність / І. А. Зязюн та ін. – К.: Вища школа, 1997. – 345 с.
5. Концепція виховання молоді у національній системі освіти. Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1996. – № 2. – С. 2-11.
6. Орлов В. Професійне становлення майбутніх вчителів мистецьких дисциплін : теорія і технологія : монографія / В. Орлов / [за заг. ред. І. А. Зязюна]. – К. : Наукова думка, 2003. – 262 с.
7. Розов Н. Философия гуманитарного образования / Н. Розов. – М. : Наука, 1993. – 236 с.

Kushnir N. S.

THEORETICAL ASPECT OF FORMING PROFESSIONAL CULTURE OF MASTERS OF ECONOMIC PROFILE

The article analyzes the professional culture of the student of the economic trend as a personality culture from the point of view of acmeological, psychological and personal approaches to its study. The professional culture of the magistrate of the economic direction in terms of the acmeological approach is a holistic, special neoplasm that regulates and predicts the self-development of personally and professionally important qualities of the economists. Within the psychological approach, the professional culture of a graduate student in an economic field is interpreted as a complex of psychological characteristics of a specialist that determines the effectiveness and efficiency of his professional activities.

As part of a personal approach, the professional culture of masters' students in the economic sphere is understood as a holistic, essential, essential characteristic of the personality of a future economist, which is a condition for effective professional activity and the purpose of professional self-improvement. In professional culture, reflection not only reflects the level of development of the general culture of students, their professional training and professional development. specialist, but also the degree of improvement of the work of an economist as a manager with a high level of managerial culture capable of becoming a creative subject of management activity.

Key words: *student-master, professional skills, economic direction, personal approaches to the study of the professional culture, professional training.*

Стаття надійшла до редакції 04.12.2017 р.